

🎓 ภูมิปัญญาท้องถิ่น 🎓

ในปัจจุบันเมืองไทยเราได้กลายเป็นประเทศที่เปิดรับเอาความรู้และเทคโนโลยีของต่างชาติเข้ามาอย่างมาก ทำให้ไทยกลายเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี จากผลของการรับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นมานี้เอง ทำให้ประเทศของเรา ชุมชนของเรา ก็ถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีในท้องถิ่นอันดี ที่เคยสืบทอดกันมาช้านาน ปัจจุบัน วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของไทยเราส่วนมากจะยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาตามชนบทหรือ ตามท้องถิ่นทางไกล ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ยังคงมีการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีในท้องถิ่นอยู่ ดังนั้นการศึกษามีภูมิปัญญาชาวบ้านของเราจึงเป็นการธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่สนใจได้รับทราบและร่วมภูมิใจกับบุคคลในท้องถิ่นด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานเป็นการดำรงในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นโดยมีการปรับสภาพการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติตามกาลเวลา (ประเวศ วะศรี, ๒๕๓๖)

✠ ความหมายของภูมิปัญญา ✠

📖 หน่วยงานกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ (๒๕๔๖, หน้า ๘๒๖) ได้ให้ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาไว้ว่า “**พื้นความรู้ความสามารถ**” ภูมิปัญญา หมายถึงทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคน หรือเป็นลักษณะสากล ที่หลายถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญา ชาวบ้านในแต่ละถิ่นเกิดจากการแสวงหาความรู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ทางสังคม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญานี้จึงเป็นส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการผลิตและชาวบ้าน เช่น การประกอบพิธีกรรมของชุมชน หรือประเพณีการรวมกำลังช่วยกันทำงานใหญ่หลวงเกินวิสัยที่จะสำเร็จได้โดยคนเดียว เป็นต้น ภูมิปัญญาหมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงคุณลักษณะของบุคคล และสังคม ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบทอดกันมาภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรของบุคคลหรือ ทรัพยากรความรู้ก็ได้ทรัพยากรความรู้ที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญา ได้แก่ ความรู้ในสาขาอาชีพหรือวิชาการด้านต่างๆ เช่น การคัดเลือกพันธุ์ข้าว การถนอมอาหาร วัฒนธรรม ศิลปะจารีตประเพณี เป็นต้นส่วนทรัพยากรบุคคลที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญา ได้แก่ ชาวานผู้ประสบความสำเร็จในการผลิต พราหมณ์ผู้เชี่ยวชาญในบายศรี เป็นต้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน (popular wisdom) เป็นคำที่รู้จักกันมานานพอสมควร เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้ง หลายแง่มุม ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ในแง่มุมต่างกัน ดังนี้

🧠 **ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือปัญญาชนชาวบ้านหรือปัญญาชนท้องถิ่น (Intellectual Organic)** หมายถึง “**พื้นพรากฐานของความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์สืบเนื่องต่อกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่สะสมสืบต่อกันมา**” (สามารถ จันทร์สุริย์, ๒๕๓๓ อ้างถึงใน สำเนียง สร้อยนาคพงษ์, ๒๕๓๕:๒๔) ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาแห่งชีวิต ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้มาเป็นเวลานาน เพราะสังคมเปรียบเสมือนมนุษย์ หากไม่มีสอนหรือปัญญาย่อมไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ (ประเวศ วสี, ๒๕๓๔) อ้างถึงใน นิลลบล คงเค, ๒๕๔๐ หน้า ๔๓) วันเพ็ญ พวงพันธุ์บุตร (๒๕๔๒:๑๐๘) ให้ทัศนะเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยว่า หมายถึงองค์ความรู้ทั้งหลายที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดสืบทอดกันมาของชาติไทย โดยการคิดค้นปรับเปลี่ยนผสมผสานกับ ความรู้ใหม่ และพัฒนาให้เหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง รุ่ง แก้วแดง (๒๕๓๓:๒๐๔) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาไทยว่า หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรรเรียนรู้พัฒนาและถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย รัตนะ บัวสนธิ (๒๕๓๕:๓๕) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงกระบวนการที่คนของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการที่คนดังกล่าวมีรากฐานจากศาสนทางศาสนา คติ จารีตประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ปรับเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง แต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

👤 **สรุปได้ว่า** ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน จะเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เอง และนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดทำ โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

🌟 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น 🌟

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงรวมถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้ง สติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางการดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ใน หลายวิชาดังที่ สานักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. 📖 สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น
๒. 🏭 สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อ เชลลการนำเข้า ตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัยประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจได้ ตลอดจนทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานอาหาร กลุ่มหัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น
๓. 🏥 สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้
๔. 🏥 สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน
๕. 🏠 สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการการค้าการสะสมและบริการกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน
๖. 📧 สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
๗. 🎨 สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ ศิลปะ เป็นต้น
๘. 📋 สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการ องค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้ดูแลผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษา เรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิภาพ
๙. 🗣️ สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ ภาษา ตลอดทั้งด้าน วรรณกรรมทุกประเภท
๑๐. 🏠 สาขาศาสนาและประเพณีหมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการ ประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคล และสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

🏠 แยกตามประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นเทศบาลตำบลสันผีเสื้อ 🏠

🌱 สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม 🌱

	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	เครื่องจักรสาน	นายเสาร์คำ สิทธิเกหัง	๘๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๒	เทียน (ผางประทีป)	นายจรัล กอบแก้ว	๓๘/๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๓	ผ้าต้องลาย (ฉลุลายผ้า)	พระอธิการอุเทน สุจิตโต และ นายกมล คำใจใส	๖๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๔	บายศรีสู่ขวัญ	นางจันทร์สม ญาติผู้ง	๖๖ หมู่ที่ ๓ บ้านท่า(ร้องชี้ควาย) ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๕	โคมไฟลันนา	นายสุเทพ ศรีสุวรรณ	๔๐ หมู่ที่ ๓ บ้านท่า(ร้องชี้ควาย) ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๖	เครื่องสาน	นายอินทร์สอน ออนศรี	๑๐/๑ หมู่ที่ ๓ บ้านท่า(ร้องชี้ควาย) ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๗	โคมไฟลันนา	นางเรือง ออนศรี	๓๔ หมู่ที่ ๓ บ้านท่า(ร้องชี้ควาย) ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๘ ตุงใต้หมู	นางเรือง ออนศรี	๓๔ หมู่ที่ ๓ บ้านท่า(ร้องซี้ควาย) ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๙ โหมบายกระดาษสา	นางศรีพรรณ มะลิสงค์	๙๙/๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๑๐ ผางประทีป	นายขจรศักดิ์ พรหมเสน	หมู่ที่ ๘ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๑๑ ไม้กวาดอ่อน	นางศรีนวล แก้วแสงใจ	๒๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๑๓ โคมไฟเย็บ	นายแก้ว ใจแก้ว	๒๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๑๔ ตุงไส้หมู	นางบัวจันทร์ ใจแก้ว	๒๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๑๕ ตุง ๑๒ ราศี หรือตุง ๑๒ นักษัตร	นางบัวจันทร์ ใจแก้ว	๒๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

🌿 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 🌿

ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑ กระบวย	นายเสาร์คำ สิทธิเกหัง	๘๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๒ กรวยดอกไม้	นางจันทร์สม ญาติผู้ง	๖๖ หมู่ที่ ๓ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๓ บายศรีสู่ขวัญ (ใช้ดอกข่าประดับตกแต่ง)	นางฟองจันทร์ จันทรังศรี	๑๓๖ หมู่ที่ ๖ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๔ บายศรีสู่ขวัญ (ใช้กุหลาบมอญและใบตองตานีในการทำบายศรี)	นายสมบูรณ์ สุลัมลิ	๕๖/๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๕ คั่วกหมา	นางฟองจันทร์ จันทรังศรี	๑๓๖ หมู่ที่ ๖ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

❖ สาขาศิลปกรรม ❖

	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	กลองปู้จา	พระอธิการอุเทน สุจิตโต	๖๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๒	ดนตรีพื้นเมือง	นายคำตัน แสนพิชัย	๘๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๓	กลองปู้เจ้	นายเนตร พันธุ์ชัยศรี	๒๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๔	เต็นโต	นายอนันท์ สมบูรณ์	๒๔ หมู่ที่ ๗ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๕	พ็อนนกั้งกะหฺร่า	นายอนันท์ สมบูรณ์	๒๔ หมู่ที่ ๗ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

❖ สาขาศาสนาและประเพณี ❖

	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	เทียนบูชา	พระอธิการอุเทน สุจิตโต	๖๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
๒	ลวดลายปูนปั้น	พระอธิการอุเทน สุจิตโต	๖๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

